

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio Decalogi Duabus distincta partibus

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Multi furantes modica ab eodem. §. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

§. II.

Furans modica à multis.

1. **V**enditor vini à singulis ementibus parum furatus est, ita ut singulis ementibus parvum fecerit nocumentum, ipse verò notabilem quantitatem rei alienæ habeat, mortaliterne cum obligatione restitutionis peccavit is, simileve? Respondeo affirmativè; ratio, præter alias, est, quia licet detrimentum leve peculiaribus ementibus fecerit, facit tamen grave communitati & Reipublicæ. Explico; singuli hi domini, à quibus leve quid surripitur, graviter & rationabiliter inviti sunt, propter periculum, quod imminet, ne multitari velint hoc modo furandi levia à singulis. Id quod grave esse malum Reipublicæ, per se patet; quæ autem quantitas in hoc modo furandi, & quanto major debeat esse, ut gravis censeatur, clarè colligitur ex dictis §. 3. à num. 4.

2. Quid si eiusmodi detrimentum fecerit personis vagis? Respondeo, easdem personas vagas, & damnificatas ab uno eodemque, uniri moraliter censeri, & facere Communitatem damnificatam; ni enim ita, vel simili modo dixeris, aditum aperis ditescendi, sine scrupulo peccati mortalis, modica surripiendo de bonis multorum, quod certè nimis est dissonum rationi, & nimis cuicumque Communitati perniciosum. Restitutio autem in hoc casu illis peculiaribus personis est facienda, si sciantur, &c. non vero paupe-

ribus, vel ærario publico Ciuitatis; quia hi damnificati sunt in proprijs bonis, non vero publicum ærarium.

3. *a Bonacina*, citans Lessium, excusat à mortali pauperes, qui mensis tempore accumulunt sibi quantitatem notabilem tritici, auferendo modicum quid à singulis; nam Domini non censetur inviti, supposita illorum paupertate.

a Bonac. de reff. in partic. d. 2. q. 8. p. 1. n. 2.

4. In publicis quibusdam granarijs (*Carricaturi* à Siculis appellantur) aliqui Religiosi Eleemosynam ita petunt ab afferentibus illuc triticum, ut si ij recuset, vi modicam mensuram à singulis accipiant: peccantne hi mortaliter? Respondeo, cum hi sic se gerant violenter, & ex alio capite, supponamus, adesse animum prosequendi in eiusmodi violenta exactiōne, peccare mortaliter non ambigo, quia si Domini tam expressè repugnant, ad præsumptum, seu tacitum consensum recurrere non possumus.

At aliqui ex his Religiosis prætendunt, obtinuisse à Principe privilegium id faciendi. Respondeo: at Principes non sunt Domini bonorum subditorum. Inde puto, privilegium esse, ut possint petere, non verò, ut possint violenter exigere.

§. III.

Multi furantes modica ab eodem.

1. **C**ætns frequens amicorum, societas multorum militum, similesve ingrediuntur vineam

V. G.

v. g. alicujus, & singuli racemum vuae, exignam scilicet materiam, surripiunt, ita tamen ut tota vinea notabiliter expiletur, magno domini no- cumento; mortaline peccato sub gra- vi restitutionis onere omnes delin- quunt?

2. Hac in re certum est, b si mutu- us illorum comitatus fuit causa illius notabilis detrimenti, vel si unus alte- rum excitavit, omnes mortaliter pec- casse, sub onere restitutionis in soli- dum, sicuti contra certum item est, si seorsum singuli, sine scientia furti alte- rius, illud minimum subfurati sunt, neminem peccasse mortaliter, vel restitutionis obligationem mortalem contraxisse; sed solum veniale. Ra- tio doctrinae est, quia in posteriore casu nullo modo adest concursus ad furtum alterius, nec consequenter ad damnum notabile domini, in priore manifestè adest.

b *Dicastil. li. 2. de just. Trat. 2. d. 9. dub. 5. nu. 75.*

3. Remanet ergo decernendum, quando quilibet seorsum ex se modica furatur, sed advertit, consodales mo- dica quidem furari, at simul unita esse notabile domini nocumentum.

Respondeo, probabile esse, peccari mortaliter, cum gravi obligatione re- stituendi; & probabile item esse, solum leviter, cum levi restitutionis obliga- tione. Ratio est, cognoscentium mor- talem culpam est, quia quilibet eorum videtur esse causa damni notabilis, quod praevidit, & non cavet. Ratio a cognoscentium solum culpam ve- nialem, id quod mihi magis arridet, est, quia unus nullo modo est causa

furti alterius. Quod si quis fuit alijs suo malo exemplo occasio, idque pra- vidit, recurrit regula de scandalo, de quibus dictum est in methodo Confes. l. 2. c. 1. §. 17.

c *Henriq. li. 23. de excom. c. 27. nu. 4. Salam. 22. q. 66. art. 6. controv. 3. Suar. tom. 5. in 3. p. d. 20. sec. 2. nu. 3. alijq. d. Sotus li. 4. de rest. q. 7. ar. 3. Sanchez lib. 7. in Dec. c. 21. nu. 22. Di- cast. lib. 2. de lu. Tr. 2. d. 9. dub. 5. nu. 79. alijq.*

4. Si ergo contra sic furantes, in gratiam domini notabile damnun- patientis, fulminaretur excommuni- catio, vel reservatio, in priore senten- tia contraheretur ea à singulis, quia in hac sententia peccarent singuli morta- liter: at in posteriore non item, quia nec excommunicatio, nec reservatio cadit in veniale peccatum.

Majorem quantitatem requiri ad peccatum mortale in hoc furti genere, colliges, ex dictis §. 1. à num. 4. ubi etiam habebis, quantonam majorem.

CAPVT TERTIVM.

De quantitate sufficienti ad mortale in- ter propinquos & domesticos.

1. **C**onveniunt a Doctores, ma- jorem quantitatem requiri, ut hi peccent, quam alij exte- ri. Ratio est, quia minus est in vitis dominus, respectu suorum, quam ex- terorum. Quae autem sufficiens & ne- cessaria sit ad mortale, & difficile est & molestum statuere, & tandem sapien- tiores concludunt, id à prudenti esse decernendum: nam minus in vitis e-

N

fit do-

rit dominus liberalis, dives, amicus, quam avarus, pauper, parum amans. Minus, si domestici furentur ad proprios usus; quàm ad dandum alijs: minus, si panem, vinum, esculentorum reliquias, quàm pecuniam, vestes, pretiosa electuaria: minus, si per modicam & raro, magis, si per notabilem quantitatem simul, & saepe res auferantur: minus, si tu multum frugi sis domi, quam si negligens, & parvi emolumenti &c. Notat item Delugo, *b* pietatem patris (adde & conjugis) involuntarium diminueri: is enim non est facile credendus, velle esse ita invitatus, ut filijs illa furta non admodum gravia imputentur ad peccatum letale, & consequenter ad damnationem aeternam. His igitur, & similibus expensis decernendum erit, an hi domestici, quales sunt uxor, filij, servi, mortaliter necne peccaverint, cum obligatione restitutionis, mox explicandæ, num. 6.

a Doctores citati. b De Lugo t. 1. de just. d. 15, sec. 4. p. 76.

Quoad uxorem.

2° Nihilominus, quoad uxorem, explicatius docet Bannez, *e* posse dari ab uxore divitis singulis annis vigesimam partem lucri annui. At non est id dictum, propter parvitatem materiæ, sed propter largitiones & elemosynas, quas uxores facere possunt, inscijs viris; Et tamen hoc ipsum nimis excedere, videtur Joanni Delugo: & ita mihi etiam videtur, saltem quando divitiæ multum excreverent: nam sic uxor Principis, habentis ducenta milia aureorum an-

nua, posset quotannis decem milia inscio marito usurpare, & expendere, quod certe vel ditissimorum consuetudo non probat: & nos supra *e* ad aliquanto maiorem summam hanc licentiam restrinximus, licet demum prudentiæ Confessarij rem totam commiserimus: id quod hic etiam melius est committendum: juvabunt tamen, & quod dictum est à Bannez, & quæ mox dicentur de furtis filiorum, ut ex omnibus dictis prudens vir colligat, quid ipsi statuendum sit.

e Bannez c. 2 q. 32. ar. 8. sequiturque Cenedo, Ledes. Vega alijs, quos citat sequiturque Dian. p. 2. tr. 15. ref. 34. d. De Lugo ib. n. 64. e tr. 1. c. 2. q. 3. num. 14.

Quoad filios.

3. Quoad filios ergo, Fagundez cum alijs docet, quatuor vel quinque Regales seu argenteos (unum regalem constituitere Tarenum unum Siculum, & grana circiter quatuor, vel quinque, monuimus alibi) si pro honestis recreationibus filius à patre mediocriter pecunioso furetur, non peccare mortaliter: Cenedo *g* absolutè docet, si filius furetur à patre octo vel novem Regales, sed non sæpius, quàm bis in anno, mortaliter non delinquere: Bannez *h* asserit, minus quam quinquaginta aureos non sufficere ad furtum grave in filio parentis prædivitis: quam assertionem tolerat Delugo in filio Principis, non in alijs. Lessius *l* dicit, duos, vel tres aureos non sufficere ad mortale, si eos filius furetur à patre

à patre divite; sufficere, si à patre ar-
tifice, vel angusti patrimoni. Salas
m cum de hoc interrogatus fuisset, re-
spondit, filium unicuique à parente ha-
bente aureos annuos mille & quin-
gentos, posse absque mortali, surari
aureos viginti vel triginta in anno: id
quod admittit Delugo n in filio non
puero, sed adolescente, quando pater
non est tenacioris naturæ, & expensio
facienda esset, non ad turpes usus, sed
saltem ad indifferentes.

f *Fag. prec. Eccl. 2. li. 2. c. 6. nu. 7.*
cit. Nav. & Rebellium. g Hier. Gene-
do tr. de paup. Rel. dub. 20. nu. 10. h
Bannez ib. qu. 66. ar. 6. §. secundum
documentum. i De Lugot. 1. de just. d.
16. sec. 4. §. 1. nu. 76. l. Less. li. 2. c.
12. n. 76. Dicast. li. 2. de just. tr. 2. d.
9. du. 8. nu. 183. m Apud De Lug. l.
6. n De Lug.

4. Ex his placitis tam varijs, quæ
certè innituntur varijs rerum circum-
stantijs, vides, meliorem hujus expen-
sionis trutinam non esse, nisi pruden-
tiam Confessarij, distam nu. 1.

An filij, ut etiam uxor, possint oc-
cultare bona patris vel viri defuncti,
ne veniant in manus creditorum, di-
cam inferius Tract. 4. cap. 1. nu. 9.

Quoad famulos.

5. Quoad famulos, ego distinguo
servos conductitios à servis perpetuis,
sive mancipijs domino prorsus addi-
tis. Si de his posterioribus loqua-
mur, puto, si modica (juxta condi-
tionem servi, quoad victum & vesti-
tum sibi competentes) à domino ea
nolente dare, accipiat, vix posse per-
veniri ad mortale, & interdum ne ad
veniale quidem. Ratio est, quia in his

negandis irrationabiliter est dominus
invitus. Quo vero ad pecuniam a-
liaque bona, vix assurget mancipium
hoc à conditione extraneorum, expen-
dendus nihilominus est amor in ip-
sum domini, utilitas, servitia, officia-
que ab ipso exhibita, juxta superius
universim dicta num. 1.

In prioribus servis, quibus sua
merces ex pacto datur, si hi aliquid
amplius auferant, peccabunt, non tam-
en ad æquam mensuram extraneo-
rum, quia etiam, respectu horum, ut-
pote domesticorum, præsertim in
modicis, reliquisque ciborum, minus
sunt inviti domini. Adde, eos tacitè
consentire in furtulis famulorum, a-
lioqui non valde gravibus, quando-
quidem sciunt, hæc solere ab ipsis
comitti, & tamen eos conducunt. Sed
enimvero prudentia opus est, ne ni-
mis laxas habenas servis relinquant, nec
nimis angustas. An exigua mercede
ob suam necessitatem conducti, pos-
sint per furtum, usque ad justam mer-
cedem sibi providere, alibi o per oc-
casionem diximus.

o *In 3. op. de Sac. Mi. s. lib. 3. c. 7. §.*
1. à nu. 19.

6. Prædicti omnes, si materiæ suæ
parvitate excessere, obligabuntur
sub mortali restituere: & uxor qui-
dem restituere debet, vel statim, si
bona propria habeat, vel habebit post
mortem mariti, mariti hæredibus re-
stituere ex dote, quam repetet. Filij
item ex proprio peculio statim, vel si
propriū peculium non habent, debent
post mortem patris in divisione cū fra-
tribus adducere, vide quæ supra p di-
xi de donationibus inter patrem & filium.

¶ ¶ ¶

Excus-

Excusabitur tamen à restitutione filius, post mortem patris, si fratres simile quid furati sint, vel si iidem condonent, vel si pater actu condonavit, vel putatus fuit condonaturus, si fuisset à filio rogatus, qui ob verecundiam non petijt condonationem, & de summa agatur, de qua disponere poterat pater. Atq; hanc excusationem ductam à conditione expressa vel præsumpta, extendi ad uxorem, modo, quo dicimus in filio, dubium nequaquam fit. Denique pari modo servi obligabuntur statim, quando habent, unde restituant, nisi ex domini benignitate, amore &c. confidant, parumper vel diu posse differre, imo & omnino restitutionem negligere.

p. sup. li. 5. dec. c. 4 §. 2.

CAPVT QVARTVM.

De quantitate furti Religiosorum sufficienti ad mortale.

Non est sermo de furtis, quæ forte Religiosus admittit, ex bonis omnino alienis: tunc enim si is habet, perinde ac ceteri fures, de quibus hætenus disputatum est, obligabitur, modo tamen infra a explicatius afferendo. sed loquimur de furtis ex bonis sui Conventus, in quo ipse alitur. Et quærimus primum, quænam quantitas sufficit ad mortale? & quoniam, ut supra vidimus, Religiosus, propter votum paupertatis, non potest usurpare bona ulla externa, etiam volentibus dominis, nisi de Superioris consensu, ideo quærimus secundò, quænam quantitas requiratur ad

hoc, ut contra ejusmodi votum mortaliter peccetur? De quibus, non enim censuram ab aliquo vocer, ita agam, ut Doctorum potius afferam verba, quàm mea.

a Infr. tr. 4. c. 1. §. 1. à n. 7.

Quoad priorem sic habet Suárez; quando Religiosus propria auctoritate (id est, sine licentia explicita vel præsumpta, quas nos supra explicuimus) pecuniam vel aliud ex communibus bonis usurpat, sufficit ad mortale, si materia attingat quantitatem, saltem quatuor argenteorum, & interdum poterit minor sufficere, juxta occurrentes circumstantias (intellico, si quando Monasterio pauperi grave sic damnum inferretur, vel quid simile) de alijs bonis Monasterij, usu consumpribilibus, pertinentibus scilicet ad cibum & potum, si tantum ad proprium usum actualem, ut sic dicam, & transitorium à Religiosis aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, nisi damnificatio Religionis esset nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore. Extra hujusmodi enim casum res hujusmodi reputantur levioris conditionis (excipit Sanchez, quando Religio, pro paupertate, aut alia ratione, quid determinatum solum daret Religiosis; tunc enim perinde est inuitus Superior, quoad comestibilia, sicuti quoad reliqua, intellige, excepto casu necessariorum alimentorum) & quamvis Prælati hoc displiceat, non tamen ita sunt involuntarij, ut illam reputent materiam gravem in ordine ad paupertatem, sed solum in ordine ad deceniam & perfectionem Religionis. Accedit, quod Religiosi, quoad usum hujus-